

בבא בתרא ב'

פרק ראשון¹ 'השותפין'

משנה

השותפין שרצו לעשות מחיצה בונים בני אדם השותפים בחצר שלפני פתח בתיהם², אם את הכותל באמצע רצו לעשות מחיצה, בונים את הכותל באמצע, וכל אחד נותן חצי מקום מחלקו לעובי הכותל. מקום שנהגו לבנות גויל, גזית, כפיסין³, לבינין בונין, הכל כמנהג המדינה, ואין אחד מהם יכול לשנות מהמנהג. בגויל זה נותן ג' טפחים וזה נותן ג' טפחים, בגזית זה נותן טפחיים ומחצה וזה נותן טפחיים ומחצה, בכפיסין זה נותן טפחיים וזה נותן טפחיים, בלבינין זה נותן טפח ומחצה וזה נותן טפח ומחצה. שעובי כותל גויל ו' טפחים של גזית חמשה של כפיסים ד' ושל לבינים ג'⁴. וכיון שתקנו שכל אחד יתן חצי ממקום הכותל, אם נפל הכותל אין האחד יכול לומר כל הכותל נבנה בחלקי ומשלי היו האבנים⁵.

חלוקה ובניית גדר בגינה ובבקעה וכן בגינה, מקום שנהגו לגדור מחייבין אותו. אבל בבקעה, שדה הלבן, מקום שנהגו שלא לגדור אין מחייבין אותו. אלא אם רצה כונס לתוך שלו ובונה ועושה חזית להיכר מבחוץ, לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים שלו. אם עשו מדעת שניהם בונין את הכותל באמצע ועושים חזית והיכר מכאן ומכאן, להודיע ששניהם עשאוהו. לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם.

גמרא

מחיצת הכרם שנפרצה אומר לו גזור וכו' סברו⁷ החכמים, שמה ששנינו 'רצו לעשות ונתיאש ולא גדרה ה"ז קידש וחייב באחריותו מחיצה' הכוונה שרצו לבנות כולם ביניהם,

1 נזיקין היא מסכת אחת, ואפ' אינה מסכ' אחת צריך להסביר מדוע מסכת בבא בתרא נשנתה אחרי מסכת בבא מציעא. ומה שא' בשתי מסכתות אין סדר למשנה הוא רק לענין מחלוקת ואח"כ סתם. ואור"י מפני שבפ' הבית והעליה של שנים שנפלו הגמרא קוראת להם שותפים, גם שנינו שם ב' גנות זו ע"ג זו וירק בינתים שהוא ענין של שותפות. תוס'.

2 וכל החצרות ששנו חכמים הן לפני הבתים הן תשמישם בחצר.

3 בג' מפרש אריחים ור"י הקשה שבכתוב "וכפיס מעץ יעננה" משמע שכפיס עשוי מעץ. ושמא היו שמים עצים מלמעלה ולמטה. תוס'.

4 י"ל שצריך לומר מדת גויל וגזית אפ' הכל כמנהג המדינה שאם נהגו יותר מו' בגויל וכן בכלם אינו חייב אלא רק כשיעור המפורש, אבל אם נהגו פחות יעשה ואפ' בהוצא ודפנא. ונראה לר"ת שאם נהגו בפחות מהוצא ודפנא הוא מנהג הדיוט ומוכיח מכאן שיש מנהגים שאין לסמוך עליהם. תוס'.

5 אפילו שהוחזק יותר מחבירו וכגון שנפל הכותל בחלקו. רש"י.

6 משום שבונין את הכותל בע"כ או מפני שהקנו זל"ז לעשות גודא לל"ק וכשידוע לנו וזוכרים שהקנו ולל"ב משום היוזק ראייה. תוס' הקשו אפ' אם נפל לרשות האחד הם של שניהם כיון שאין חזית לא לזה ולא לזה. שהרי כאן הספק נולד מתחילה ואם היו מחלקים כשהכותל קיים היו חולקים בשווה. אפ' לחכמים שחולקים על סומכוס כיון שאין חזקה לזה יותר מזה. ור"י מתרץ שזה מה שהקשו בגמרא בדף ד' ע"א פשיטא. תוס'.

7 אמרו סברוהו אע"ג שהגמ' מתרצת לשון זה מפני שהוא דיוחי בעלמא ואינו עיקר, ור"ת פוסק הלכה כלשון השני. ועוד אור"י שבנדירים אמרו בגמרא סברוהו אע"ג שלבסוף כן היא מסקנת הגמרא. תוס'.

שכן התנא קורא לכותל מחיצה. כמה ששנינו בברייתא⁸, מחיצת הכרם, שסמוך ל'שדה הלבן', שדה תבואה של חברו, שנפרצה ואמר לו, בעל השדה לבעל הכרם, גדור⁹. חזרה ונפרצה ואמר לו גדור¹⁰. נתיאש¹¹ הימנה ולא גדרה, הרי זה קידש והתבואה נאסרה¹², ובעל הכרם חייב באחריותו¹³.

אם מחיצה היא גודא היזק ראייה לא ומדייקת הגמרא, שלפי הסבר זה במשנה, הטעם שמיא היזק

שחכמים חייבו את שניהם לבנות את הכותל הוא מפני שהם רצו לבנות, אבל אם לא רצו שניהם, שהיה אחד אומר די לחלקה במסיפס של יתדות עצים נמוכים תקועים בארץ לא כופים אותו לבנות כותל, ואין השני יכול לומר לו איני חפץ שתראה את עסקי. ומכאן ש'היזק ראייה' אינו היזק.

אין ראייה מפני ש"ל שמחיצה היא פלוגתא והיזק ראייה שמיא היזק

: "נתתי מַחֲצֵת הַעֵדָה". וכך פירושה של משנה, שותפים בחצר שהושוו בדעתם לחלק אותה, וכגון חצר שלא היה בה ארבע אמות לכל אחד ואין האחד יכול לכפות את חברו לחולקה, בונים בכותל אבנים בעל כרחם¹⁵. ואם אחד אומר איני רוצה הוצאה זו אלא נסמן בכפיסי עץ, אין שומעים לו כיון שהיזק ראייה נחשב להיזק.

שואלת הגמרא, אם כך לשון המשנה היה צריך להיות שותפין שרצו לחצות? דוחה הגמרא, והרי גם אם נאמר שמחיצה היא כותל היה צריך לומר בונין אותו, ולא בונין את הכותל? עונה הגמרא שהתנא לא היה יכול לכתוב כן, שאם היה כתוב בונין 'אותו', היינו אומרים שהמשנה מדברת במסיפס וגם הוא נקרא מחיצה¹⁶. לכן התנא אומר בונין את הכותל, להשמיע שלא די במסיפס אלא בכותל.

8 יש ספרים שגרסו דתנן ואומר ר"ת שאינה משנה. ופשטו מכאן בגמרא שר"מ דן דין גרמי אע"פ שהיא ברייתא מכח המשנה, המסכת את גפנו ע"ג תבואתו של חברו קידש וחייב באחריותו שהיא סתם משנה וכו"מ. ולכן גם הברייתא ששנינו בה שאם לא גדר קידש וחייב באחריות היא דברי ר"מ. תוס'.

9 שלא יאסרו גפנך את תבואת השדה משום כלאים. מפני שבעל השדה סמך את זרעיו סמוך לגדר כמה ששנינו היה גדר בינתים זה סומך לגדר מכאן את אילנותיו וזה סומך לגדר את זרעיו מכאן. וכשאין שם גדר שנינו לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חברו אע"כ הרחיק ממנו ד' אמות כדי עבודת הכרם. רש"י.

10 בעל הכרם הוא המזיק מפני שד' אמות שא' הוא לעבודת הכרם. ורב אשי אמר בגמרא שר' יוסי שאמר לקמן שעל הניזק להרחיק את עצמו מודה בגירי דיליה. ואומר ר"י ששנינו אומר לו גדור, מפני שצריכים להתרות בו. תוס'.

11 דוקא אם התייאש אבל אם הוא עסק לגדור מותר אע"פ שהוסיף מאתים. תוס'.
12 אם הוסיף מאתים.

13 נראה לר"י שהוא נחשב היזק ניכר, שהרי ניכר בשדה שיש בה גפנים שהוא כלאים אבל במטמא טהרות אינו היזק ניכר אע"פ שרואה שרץ ע"ג הטהרות שכן לא ידוע אם הוכשרו לקבל טומאה. תוס'.

14 ר"י מפרש שהגמרא דוחקת ואומרת שמחיצה היא פלוגתא משום שיש כמה קושיות על הפירוש שהוא גודא אע"ג שבכל מקום מחיצה היא גודא. תוס'.

15 הגמרא לקמן מעמידה כשאין בה דין חלוקה ורצו לחלוק. ור"י הקשה מדוע לא שנו את הדין בשיש בה דין חלוקה ולא ישנו רצו. ותירץ שהיינו אומרים שבשאין בה דין חלוקה ורצו יכול לומר שנתרציתי רק רק ע"מ שלא לעשות גודא. ויש ספרים שמקשים מתרצים כך בסוף הסוגיה. תוס'.

16 ומה ששנינו רצו הוא על מסיפס ואפ' שגם בלא רצו היו עושים מסיפס בע"כ הוא מסיפס גרוע אבל אם רצו עושים מסיפס מגויל וגוית כמנהג המדינה, ונקרא מסיפס משום שהם מלאים חלונות. תוס'.

שואלת הגמרא, מה חידשה המשנה במה שאמרה בונים את הכותל באמצע, הרי אם שני השותפים התרצו לבנות את הכותל פשוט שבונים אותו באמצע¹⁷? עונה הגמרא, החידוש הוא במקרה שאחד קדם וריצה את חברו לחולקה במחיצה, אינו יכול לומר לו שלא הסכים אלא להפרדה שלא תופסת מקום אלא נגד היוזק ראייה, לכן אומרת המשנה שבסתם הוא התרצה לחלק בכותל כפי המנהג.

סימן : גינה כותל כופין וחולקין חלונות דרב נחמן
גינה שונה מחצר וכן בגינה בונים שואלת הגמרא, האם היוזק ראייה אין שמיה היוזק, בגינת ובגינת הרי יש ראייה ממה ששנינו במשנה, וכן בגינה יכול לכופו לבנות כותל, משמע שהיוזק ראייה שמו היוזק¹⁸? מבארת הגמרא, שגינה שונה מפני שיש בה היוזק של עין הרע¹⁹. כמה שרבי אבא אמר בשם רב הונא בשם רב, אסור לאדם לעמוד בשדה חבירו בשעה שהיא עומדת בקמותיה, כדי שלא יזיקנו בעין רעה. שואלת הגמרא, הרי שנינו במשנה וכן בגינה, ומשמע שיש טעם אחד לגינה ולחצר? עונה הגמרא, מה ששנינו וכן בגינה נשנה על כך שבונים בגויל וגזית.

כותל שנפל שונה ומביאה הגמרא ראייה שהיוזק ראייה שמו היוזק. ממה ששנינו במשנה לקמן, כותל חצר שנפל מחייבין אותו לבנות עד ארבע אמות. ולא שנינו רצו אלא בונה בעל כרחו? אומרת הגמרא, ניתן להסביר שמחייבים לבנות רק כותל שנפל, מפני שהראשונים כבר נתרצו לבנות כותל. ובקושיא חשבה הגמרא, שיתכן וחייבים לבנות מתחילה כותל, והתנא נקט כותל שנפל משום הסיפא, מארבע אמות ולמעלה אין מחייבים אותו לבנות. ולהשמיע שאפילו שהכותל הראשון היה גבוה יותר אין מחייבים לבנות מעל ארבע.

ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו, כופין אותו לבנות בית שער²⁰ ודלת לחצר. וכל אחד מבני החצר חייב לתת חלקו בבנין? עונה הגמרא שהיוזק ראייה של רבים²¹, שכל בני רשות הרבים שמסתכלים שם, שמו היוזק אבל היוזק ראייה של יחיד אין שמו היוזק. עוד מביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו, אין האחד כופה את חבירו לחלוק את החצר עד שיהא בה ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה. אבל

17 הקושיא היא למ"ד גודא כמו כל השאלות לקמן אבל למ"ד פלוגתא היינו אומרים שמשום היוזק ראייה צריך לסייע בבנין הכותל אבל לא לתתמחלקו בחצר. תוס'.
18 הגמ' לקמן אומרת במסקנה שאמרו כך, וכן בגינה סתם הוא כמקום שנהגו לגדור ולכן דייקו מכאן שהיוזק ראייה שמיה היוזק. תוס'.
19 אבל בבקעה לא חייב לבנות מטעם זה מפני שטעם זה שייך לחייב לגדור בגינה שתמיד יש בה ירק והיא עומדת בקמותיה. תוס'.
20 שבונים כותל נגד השער עגול סביב ועושים באותו היקף פתח קטן מן הצד משום היוזק ראיות בני רה"ר שלא יראו תוך החצר. רש"י.
21 אע"ג שהגמרא אומרת שאינה סמוכה לרה"ר לפעמים בני רה"ר נדחקים לשם. תוס'.

משמע שאם יש בה כדי לזה וכדי לזה חולקים, ולכאורה חולקים אותה בכותל²²? דוחה הגמרא שחולקים אותה במסיפס בלבד, ולא חייבים לבנות דבר שמונע היזק ראייה.

צריך להרחיק את הכתל מהחלונות ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו, אחד השותפים היזק ראייה בבית שונה
הבונה כותל בחצר כנגד חלונותיו של חברו צריך להרחיק מכל כיוון ארבע אמות. ושנינו על המשנה, מלמעלן כדי שלא יציץ ויראה²³, מלמטן כדי שלא יעמוד²⁴ ויראה, מכנגדן כדי שלא יאפיל הרי שראיה היא היזק? אומרת הגמרא שהיזק של בית שונה משל חצר, ושמו היזק מפני שאדם עושה בביתו דברי הצנע.

רב נחמן א' גג הסמוך לחברו עושה מעקה גבוה ומביאה הגמרא ראייה שהיזק ראייה שמו מפני שבעל החצר אינו יודע מתי יצטנע
היזק ממה שאמר רב נחמן בשם שמואל, גג הסמוך לחצר חברו עושין לו מעקה גבוה ארבע אמות, כדי שלא יראה בחצר חברו כשהוא משתמש בגגו? דוחה הגמרא, ששם היזק ראייה שמו היזק, מפני שבעל החצר יכול לומר לבעל הגג תשמישי בחצר הוא קבוע, אבל תשמישך בגג אינו קבוע. ואיני יודע מתי אתה עולה לגג שאצטנע ממך, ולא אעשה דברי הצנע. אבל בחצר שחלוקה לשניהם, התשמיש של כל אחד בחלקו קבוע כל הזמן, והם לא עושים בה דברי הצנע²⁵.

22 וי"ל שחולקין משמע שחולקים באמצע. תוס'.

23 כדי שלא יסמוך על כותלו וישחה ויראה בחלונותיו של חברו. רש"י.
24 על עובי הכותל.

25 תוס' תמיהו מדוע לא הביאו ראייה שהיזק ראייה שמו היזק את מה ששנינו לקמן בברייתא שתי חצרות זו למעלה מזו לא יאמר העליון הריני בונה מכנגדי ועולה אלא מסייע מלמטה ובונה. תוס'.